

A könyvtári szakfelügyeletről : tájékoztató a 2002–2008 közötti szakfelügyeleti vizsgálatok eredményeiről / [szerk. Richlich Ilona]. – [Budapest] : KI, [2009]. – 171 p. (A könyvtári rendszer stratégiai fejlesztése, ISSN 1589-6859 ; 4) ISBN 978-963-201-635-1

Minden, amit tudni érdemes a szakfelügyeleti vizsgálatról

Hiánypótló összeállítást adott ki nemrégiben a Könyvtári Intézet a könyvtári szakfelügyeletről. A füzet az Oktatási és Kulturális Minisztérium megbízásából *A könyvtári rendszer stratégiai fejlesztése* sorozat negyedik köteteként jelent meg, és a 2002–2008 közötti szakfelügyeleti vizsgálatok eredményéről számol be.

A szakfelügyeleti tevékenység a rendszerváltást követő időszakban mélypontra került, egy időben számos korábban jól működő, a könyvtári rendszert alkotó hálózati központ megszüntetésével. A könyvtári törvény (1997. CXL trv.) és a követő jogszabályok a könyvtári szolgáltatási rendszer működésének átfogó kereteit rögzítik, de a részleteket nem szabályozzák. Ezt a hiányt igyekeznek pótolni és megvalósítani a könyvtári szakfelügyelet.

A kulturális miniszter a könyvtári tevékenység fejlesztése, a szakmai munka színvonalának emelése érdekében könyvtári szakfelügyeletet működtet. Szabályozza a könyvtárak szakmai működését, a szakmai követelményeket és normatívákat, a szakfelügyelet rendjét, az országos könyvtári szakértői névjegyzéket és a szakértői működéssel kapcsolatos kérdéseket.

A széles körben elterjedt TQM – az átfogó minőségelvű irányítás módszere – a minőség eléréséhez szükséges tennivalókat foglalja magában. A társadalmi elvárásoknak való megfelelés a könyvtárakat arra sarkallja, hogy a TQM alapelvei szerint a könyvtári tevékenységeket folyamatosan javítsák, tökéletesítsék. A könyvtári terület stratégiai céljainak elérése érdekében szükségessé vált egy minőségelvű, minőségalapú szakfelügyelet kialakítása és működtetése.

A más-más feladatokat ellátó könyvtárak törekvése arra irányul, hogy a különböző formátumokban megjelentetett sokféle információt minél szélesebb körben, minél pontosabban és gyorsabban eljuttassák a felhasználókhöz. Ahhoz, hogy ezt a tevékenységet hatékonyan lássák el a könyvtári munkát és az információs infrastruktúra fejlesztését támogató fenntartókra és korszerű minőségszemléletre van szükségük.

A minőségirányítási rendszer és a minőségelvű vezetésre való tö-

rekvés is alátámasztja a szakfelügyeleti munka létjogosultságát.

A szakfelügyelet szerepe és jelentősége abban nyilvánul meg, hogy lehetővé teszi a könyvtárak minőségi értékelését, felhívja a figyelmet a hiányosságokra, rámutat az erősségekre, a veszélyekre (SWOT analízis), a megoldandó feladatokra.

Az érdekérvényesítő, minőségi szemléleten alapuló szakfelügyeleti vizsgálat eljárása során lehetőség nyílik a felmerülő szakmai problémák megoldására, a meglévő adottságok jobb kihasználására, a szükséges változtatások kidolgozására.

A szakfelügyeleti jelentés megfogalmazza a fenntartók számára azokat a tennivalókat, amelyek szükségesek a könyvtárak megfelelő színvonalú működéséhez, tehát ráirányítja a könyvtárra a fenntartó figyelmét és kötelezi a hiányosságok pótlására.

Iránymutató, hiszen az elvégzett vizsgálati eredmények alapján – mivel a TQM alapelveire épül – a jogalkalmazás és egy-egy könyvtári terület vizsgálatával, a támogatások szakmai felhasználásának ellenőrzésével javaslatot, megoldási lehetőségeket dolgoz ki a könyvtári szolgáltatások fejlesztésére, a munka színvonalának emelésére, meghatározva a stratégiák és koncepciók, a korszerűsítés és fejlesztés, a minőségi vezetés követendő irányait.

Jelentőségét az adja, hogy a vizsgálati eljárások értékelése alapján a teljes könyvtári rendszer működésének fejlesztését támogatja.

A 14/2001. (VII.5.) NKÖM rendelet a könyvtári szakfelügyelet feladatát, működését, a szakfelügyelői megbízás feltételeit írja elő. Kiterjed a nyilvános könyvtárakra és azok fenntartóira, valamint a nem nyilvános könyvtárakra, és az azokat működtető szervezetekre.

A kiadvány részletesen és differenciáltan tárgyalja a szakfelügyeleti tevékenység tartalmi és személyi feltételeit, a különböző könyvtártípusok szakfelügyeleti ellenőrzésének és vizsgálatának lépéseit, szemléltető kérdőívek, demonstratív adatok egészítik ki a kötetet, példákkal is illusztrálva a leírtakat. A könyv tartalmilag ki-

egészíti, pontosítja, részletezi az eddig megjelent számos, a könyvtári szakfelügyeletről szóló folyóiratcikk anyagát.

A könyv felépítése, szerkezete logikus, a szerzők neves szakemberek: *Skaliczki Judit, Kopcsay Ágnes, Zalai Kovács Éva, Tózsér Istvánné Géczy Andrea, Horváth József, Ásványi Ilona, Huszár Ernőné, Püski Anikó, Dömsödy Andrea, Ládi László, Fehér Miklós.*

Jó, ha tudjuk, hogyan képviseljük érdekeinket, és minden könyvtárvezetőnek ismernie kell(ene) az érdekérvényesítés lehetőségeit és az érdekvédelem eszköztárát.

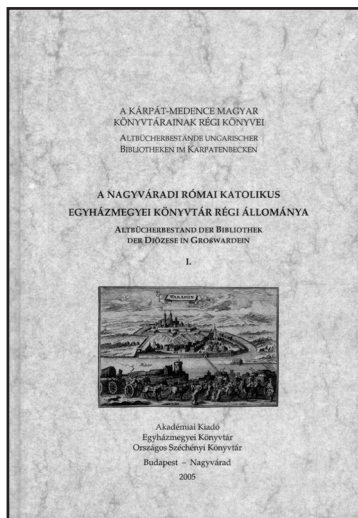
Véleményem szerint ez a könyv olyan segédeszköz, amely nem hiányozhat a szakkönyveink közül. Segítséget nyújt abban is, hogy a minőségre összpontosító szemlélet és a marketingpolitika révén a könyvtárak jobb társadalmi elismertséget eredményezze.

Összegezve: a szakfelügyeleti vizsgálatok és a folyamatos (ön)értékelések során többek között választ kapunk azokra az alapkérdésekre, hogy a könyvtárak tevékenysége megfelel-e az elvárásoknak, és hogy a fenntartó teljesítette-e a vállalt kötelezettségeit.

Konklúzió: az egységes jogalkotás, a jogszabályok és előírások ismerete, betartása, a könyvtári szolgáltatások iránti igények felmérését követő fejlesztések, a minőség eléréséhez szükséges tennivalók (felhasználóorientált, eszközorientált, humánorientált célok), megvalósítása végső soron az állampolgárok érdekeinek érvényesítését segítik elő.

A könyvtárak heterogenitása, a rendszer komplexitása, a jogalkalmazás hiánya, az esetleges anomáliák, a könyvtári munkát befolyásoló önkényes döntések problémát jelenthetnek a vizsgálat során. Ezért fontos, hogy a szakfelügyelők kiválasztásánál minden esetben körültekintően járjanak el. Az átfogó és a célzott vizsgálatok eredményessége függ a szakfelügyelő szakismeretétől, a vizsgált területen szerzett tapasztalataitól, jártasságától.

2003-ban a Könyvtári Levelező/lap hasábjain már arról értesültünk, hogy 2002–2003-ban több mint 700 szakfelügyeleti vizsgálat zajlott

A Nagyváradai Római Katolikus Egyházmegyei Könyvtár régi állománya. – Budapest : Akad. K. : OSZK ; Nagyvárad : Egyházm. Kvt., 2005. –

ISBN 963-200-488-4

Ősnyomtatványok, XVI. századi nyomtatványok, Régi Magyar Könyvtár : katalógus / összeáll.

Emödi András ; [szerk. Monok István]. – 2005. – 295 p. – (A Kárpát-medence magyar könyvtárainak régi könyvei, ISSN 1786-5611 ; 1.)

ISBN 963-200-489-2

XVII. századi nyomtatványok : katalógus / összeáll. Emödi András ; [szerk.] Monok István]. – 2008. – 447 p. – (A Kárpát-medence magyar könyvtárainak régi könyvei, ISSN 1788-5611 ; 2.)

ISBN 978-963-200-552-2

le, mely a nyilvános és a nem nyilvános könyvtárakat egyaránt érintette. Az elmúlt hét év alatt ez a szám megsokszorozódott.

A könyvtári rendszer talán legkiszolgáltatottabb tagjai az ún. nem nyilvános kiskönyvtárak. A rendszerváltást követően a decentralizáltság, a szakmai irányítás és felügyelet hiánya, a restriktív gazdaságpolitika tovább rontott helyzetükön. Ennek következtében magukra maradtak, önállóságra kényszerültek. Működésük a fenntartó támogatásától függ, érdekképviselőjük nincs. Juttatásaikat, kedvezményeiket egyedi harc során kell kivívniuk.

A szakfelügyeleti vizsgálatok ezért nagy jelentőséggel bírnak a nem nyilvános könyvtárak esetében is, mert biztonságot, lehetőséget, szakmai támogatást és esélyt nyújtanak a fejlődés, a fejlesztés, a szolgáltatások és az anyagi támogatás mértékének elbírálásában.

Úgy gondolom, hasznos lenne a sorozatot kiegészíteni egy olyan füzetrel, amely a kizárólag a nem nyilvános könyvtárakra vonatkozó szakfelügyeleti vizsgálati eredményekre helyezné a hangsúlyt, és útmutatásaival, iránymutató részletező anyagával segítené a különböző könyvtár típusokban szolgálatot teljesítő könyvtárvezetők, könyvtárosok munkáját.

Kövesháziné Muntyán Alexandra

A Nagyváradai Római Katolikus Egyházmegyei Könyvtár régi állományának katalógusai

Néhány évvel ezelőtt *Monok István*, az Országos Széchényi Könyvtár igazgatója szerkesztésében új sorozat indult *A Kárpát-medence magyar könyvtárainak régi könyvei* címmel, melynek első, 2005-ös induló, illetve 2008-as, második kötetét üdvözljük ismertetésünkben.